

УДК 351.74

Криштанович Мирослав Франкович
професор кафедри педагогіки і соціального управління
Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»,
доктор наук з державного управління, доцент

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

***Анотація.** У статті визначено місце і роль Національної поліції України в системі національної безпеки держави, проаналізовано її вплив на внутрішні й зовнішні загрози в системі внутрішньої безпеки держави та суспільства. Установлено завдання й напрямки дальшої діяльності поліції щодо забезпечення громадської безпеки громадян.*

***Ключові слова:** національна безпека, внутрішня безпека, безпека, поліція, злочинність, суспільство, держава.*

Крыштанович М.Ф. Деятельность полиции по обеспечению внутренней безопасности государства

***Аннотация.** В статье определены место и роль Национальной полиции Украины в системе национальной безопасности государства, проанализировано ее влияние на внутренние и внешние угрозы в системе внутренней безопасности государства и общества. Установлены задачи и направления для дальнейшей деятельности полиции по обеспечению общественной безопасности граждан.*

***Ключевые слова:** национальная безопасность, внутренняя безопасность, безопасность, полиция, преступность, общество, государство.*

Kryshtanovych M.F. Activity of police for security of internal security of the state

***Annotation.** The article defines the place and role of the National Police of Ukraine in the system of national security of the state, analyzes its influence on internal and external threats in the system of internal security of the state and society. The tasks and directions for the further activity of the police in relation to ensuring public safety of citizens are established.*

***Key words:** National security, internal security, security, police, crime, society, state.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні на території України склалась надзвичайна ситуація. Анексовано Російською Федерацією Крим, на Сході країни відбувається Антитерористична операція з визволення від так званих ЛНР і ДНР, які за допомогою Росії також мають намір анексувати цю територію. Тому розглядаємо правоохоронні органи як першорядні органи із забезпечення національної безпеки держави. Одним з основних і найчисленніших правоохоронних органів із забезпечення

внутрішньої безпеки держави та безпеки громадян є Національна поліція України та її структурні підрозділи на місцях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням діяльності Національної поліції України щодо забезпечення національної безпеки держави надавалося багато уваги такими науковцями, як О. Бандурка, В. Ортинський, О. Остапенко, Я. Кондратьєв, Г. Ситник, В. Ліпкан, Н. Нижник, О. Мартиненко та інші. Проте, ураховуючи процес реформування правоохоронних органів, зокрема створення нового центрального органу виконавчої влади – Національної поліції України, що впроваджує державну політику у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави, протидії злочинності та забезпечення громадського порядку, це питання потребує додаткового вивчення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Поза увагою вчених поки що залишається дослідження діяльності та значення новоствореного органу – Національної поліції України та її територіальних підрозділів – для забезпечення внутрішньої безпеки держави та громадян.

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідити та розкрити роль Національної поліції України щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави та громадян.

Виклад основного матеріалу. Брокгауз і Ефрон у Енциклопедичному словнику наголошують, що «безпека особистісна та майнова є найголовнішим задатком людського розвитку» [1, с. 304]. Це свідчить про те, що бажання людей жити в безпеці є рушійною силою як розвитку суспільства, так і національної та внутрішньої безпеки суспільства як її складової. Водночас слід зазначити, що злочинність дестабілізує соціально-політичну ситуацію в державі, впливаючи на життєдіяльність людини, суспільства, що й зумовлює потребу безпеки суспільства. Забезпечення законності та правопорядку, зокрема й протидія злочинності, є одним із напрямків внутрішньої політики будь-якої держави в будь-який історичний проміжок часу. Як зазначає

А. Долгова, боротьба зі злочинністю – це активне зіткнення суспільства зі злочинністю, а протидія – недопущення порушення закону [2, с. 209].

Безпека суспільства залежить від можливості держави демократично-правовими методами захищати права і свободи всіх верств населення, протидіяти антисоціальним й антидемократичним проявам, від кого вони б не надходили. Для цього державне регулювання діяльності правоохоронних органів установлює спеціальні норми права, призначення яких – визначення кола суб'єктів, включно і поліції України, що підпадають під дію норм цієї галузі законодавства. Здійснюється це шляхом зазначення ознак та якостей, якими поліція має володіти, щоб ефективно здійснювати боротьбу зі злочинністю як важливу умову забезпечення внутрішньої безпеки держави, суспільства і громадянина. Обсяг і складність вирішуваних завдань правоохоронними органами в системі національної безпеки залежить від оцінювання реальних загроз і ступеня їх небезпеки для життєво важливих інтересів України, здійсненого на основі об'єктивного аналізу.

Важливим видом законодавства, що забезпечує нормативно-правові засади діяльності поліції у сфері боротьби із злочинністю, є те, яке регулює питання протидії конкретним найбільш небезпечним загрозам національній безпеці України. Згідно із Законом «Про основи національної безпеки України» такими загрозами є наявні та потенційно можливі явища й чинники, що створюють небезпеку об'єктам національної безпеки – порушення правопорядку (адміністративні порушення), поширення корупції, організована злочинна діяльність, тероризм.

Державне регулювання діяльності правоохоронних органів України у сфері забезпечення національної безпеки визначає їх завдання, що охоплює як боротьбу зі злочинністю в кримінально-правовому аспекті, так і діяльність щодо її попередження. Сукупність установлених вищими органами влади нормативно-правових якостей, що надають поліції можливість виконувати діяльність, спрямовану на протидію різним видам злочинності в різних сферах суспільних відносин, визначається спеціальним законодавством.

Найбільш урегульованим спеціальним законодавством у сфері забезпечення національної безпеки правоохоронними органами є спеціальні правоохоронні заходи, що спрямовані на протидію порушенням правопорядку, здійснюються через застосування передбачених законом заходів до осіб, що їх учинили або готуються до їх учинення, з додержанням встановленого законом порядку застосування таких заходів [3].

Усвідомлення суспільної небезпеки антигромадських явищ зумовлює потребу боротьби з ними до повного їх усунення з життя суспільства. До розроблення проблем боротьби зі злочинністю дотичні багато напрямків державного нормативно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів, але кожному з них властивий свій аспект тієї чи іншої проблеми боротьби зі злочинністю. Одним із важливих напрямків діяльності поліції в контексті внутрішньої безпеки держави, суспільства і громадянина є адміністративно-правовий захист встановленого порядку в Україні [4].

Цей напрямок діяльності поліції охоплює більш ніж дві третини від загального обсягу всієї діяльності, оскільки охорона громадського порядку – одна зі сфер адміністративно-політичної діяльності держави, що вирішує багатоаспектний комплекс завдань з охорони громадського порядку, встановлює правові норми захисту інтересів держави, суспільства, охорони недоторканності, честі, гідності, прав і свобод громадян, сприяє виявленню, припиненню та попередженню правопорушень.

Під нормативно-правовим регулюванням діяльності поліції щодо боротьби з адміністративними порушеннями, що створюють небезпеку для внутрішньої безпеки країни, суспільства та громадянина, слід розуміти сукупність правових норм, які забезпечують державно-владний вплив на суспільні відносини у цій сфері, координують діяльність поліції щодо адміністративно-правового захисту встановленого правопорядку в Україні. Визначальним джерелом адміністративної відповідальності є п. 22 статті 92 Конституції України, згідно з яким виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами,

адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них.

Конкретні норми, що регулюють питання адміністративної відповідальності, містяться в Кодексі України про адміністративні правопорушення [5]. Саме він посідає центральне місце в системі законодавства України про адміністративну відповідальність і визначає сутність адміністративно-правової діяльності поліції як урегульовану нормами адміністративного права їх виконавчо-владну діяльність, що спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, громадської безпеки та боротьбу з правопорушеннями.

Сфера конкретних відносин, що виникають у процесі охорони правопорядку, регулюється також спеціальними законами та указами Президента України.

Важливим основним нормативним документом, що регламентує відносини у сфері охорони громадського порядку, є Закон України «Про Національну поліцію». У ньому чітко й докладно визначено основні завдання, порядок організації та несення патрульної служби працівниками поліції з охорони громадського порядку, боротьби з правопорушеннями на вулицях, площах, транспортних магістралях і в інших громадських місцях. У Законі на підставі загальних положень і принципів управління також викладено обов'язки всіх посадових осіб Національної поліції України та поліцейських патрульних [6].

Нормативно-правовою формою державного регулювання діяльності поліції щодо забезпечення громадського порядку як важливої складової внутрішньої безпеки країни є адміністративні акти (постанови), спрямовані на реалізацію приписів закону. У цих документах відбивається значна частина практичної діяльності поліції, вирішуються численні питання, що виникають у процесі організації й практичного здійснення охорони громадського порядку. Працівники поліції, видаючи акти (постанови), діють від імені держави, тому такі акти або постанови є обов'язковими для виконання особам, яким вони

адресовані. Забезпечення виконання актів (постанов) здійснюється не лише через переконання, а й державний примус. Адміністративними актами (постановами) поліція впливає на поведінку громадян, діяльність посадових осіб, організацій, підприємств, установ, підприємницьких структур у процесі забезпечення порядку та безпеки громадян.

Аналіз законодавства, що регламентує діяльність поліції у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки, дозволяє виокремити два основні напрямки цієї діяльності. По-перше, це захист установленого громадського порядку, життя і здоров'я громадян від небезпечних посягань, тобто запобігання й припинення злочинів та інших суспільно небезпечних діянь, запобігання шкідливим для життя і здоров'я людей наслідкам.

Другий напрямок закріплено в нормах законодавства про адміністративні правопорушення. Вони визначають адміністративне стягнення як міру відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, щодо додержання законів, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так й іншими особами. Отже, законодавство про адміністративні правопорушення основне призначення цих заходів визначає як попередження й припинення адміністративних правопорушень, забезпечення притягнення винних до адміністративної відповідальності.

Підставами порушення справи про адміністративне правопорушення чинне законодавство визначає: безпосереднє виявлення уповноваженою особою факту вчинення адміністративного правопорушення; матеріали, отримані від правоохоронних органів, а також інших державних органів та місцевого самоврядування; повідомлення чи заяви фізичних або юридичних осіб, а також повідомлення в засобах масової інформації; повідомлення судових, прокурорських працівників, адміністрації підприємств, установ, організацій тощо.

Важливе значення для нормативно-правового гарантування діяльності поліції у сфері внутрішньої безпеки має принцип системності. Він передбачає

врахування всіх умов і чинників, усього різноманіття факторів, що реально впливають на діяльність поліції. Цей принцип забезпечує єдність і погодженість, що є різні за своєю сутністю та призначенням законних фактів, заходів, інструментів, діянь, що здійснювалися поліцією на певних рівнях правового функціонування для вирішення завдання внутрішньої безпеки держави, відвернення та унеможливлення правопорушень, відновлення свобод, прав і справедливих інтересів громадянина та людини [7].

Висновки з даного дослідження. Підсумовуючи можна сказати, що діяльність Національної поліції України скеровано на забезпечення внутрішньої безпеки держави та суспільства. Якщо верховенство права має забезпечити достатні гарантії щодо гарантування безпеки суспільства, захисту прав, свобод, законних інтересів у публічно-правових відносинах, то принцип законності уособлює нормативні правила реалізації такої гарантії поліцією.

Оскільки законодавство, яке визначає нормативно-правове забезпечення функціонування поліції, покладає на неї низку завдань, доведено, що основним завданням поліції є діяльність щодо організації належного рівня внутрішньої безпеки держави. Відповідне правове забезпечення має здійснюватися з метою визначення певного кола питань національної безпеки, які потребують їх розв'язання з боку поліції, розмежування компетенцій (обов'язків і прав) правоохоронними органами щодо виконання завдань внутрішньої безпеки держави, суспільства і громадянина.

Установлено, що важливе місце в системі законодавчих актів, що формують діяльність органів правопорядку (зокрема поліції) в галузі гарантування внутрішньої безпеки країни, займає законодавча база. Водночас, сучасний стан нормативно-правової діяльності поліції щодо реалізації завдань внутрішньої безпеки держави ще не відповідає змісту сучасних нормативно-правових відносин у сфері державного управління безпекою країни. Основою у вирішенні цього питання, на нашу думку, має стати розроблена ґрунтовна класифікація нормативно-правових постанов, що налагоджують роботу

правоохоронних органів та поліції в цілому в галузі забезпечення внутрішньої безпеки держави й суспільства.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому плануємо продовжити дослідження діяльності Національної поліції України щодо поліпшення організації забезпечення внутрішньої безпеки держави, суспільства і громадянина з використання міжнародного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Энциклопедический словарь. [Изд. : Ф.А. Брокгауз, И.А. Ефрон]. – СПб.: Типография акц. общества “Брокгауз и Ефрон”, 1893. – Т. 3. – 492 с.
2. Долгова А. И. Криминология / А.И. Долгова. – М.: издат. группа НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 272 с.
3. Денисов С. Ф. Розвиток спеціального законодавства з питань запобігання злочинності в Україні / С.Ф. Денисов, А.В. Юрасов // Держава та регіони: Серія право. –2009. – № 4. – С.35-42.
4. Остапенко О. І. Адміністративно-правовий захист встановленого порядку в Україні: навч. посіб. / О.І. Остапенко, Л.О. Остапенко. – Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. – 345с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – Х.: Одіссей, 2011. – 248 с.
6. Закон України «Про Національну поліцію» Верховна Рада України; Закон від 02.07.2015 № 580-VIII.
7. Криштанович М. Ф. Трансформація державного управління органами внутрішніх справ України в контексті національної безпеки: монографія / М.Ф. Криштанович // Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2015. – 403 с.

Statement of the problem. For this period in Ukraine there was an extremely difficult situation. Crimea annexed by the Russian Federation in the East is anti-terrorist operation on liberation of the so-called "FSC and the NPT" which through Russia also intends to annex a part of the territory. Therefore, we consider law enforcement agencies as primary organs to ensure the national security of the state. A major law enforcement agencies in the largest homeland security of the state and citizens is National Police of Ukraine and its structural units in the field.

Urgency. However, without attention to everything, research on the activity and significance of the newly created executive body of the National Police of Ukraine and its territorial units for ensuring the internal security of the state remains.

The purpose of the article and task was to investigate and disclose the role of the National Police of Ukraine in ensuring the internal security of the state and citizens.

Summary. To conclude, the activity of the National Police of Ukraine is aimed at ensuring the internal security of the state and society. If the rule of law is to provide sufficient guarantees regarding the security of the society, the protection of rights, freedoms, and legitimate interests in public relations, the principle of legality embodies the normative rules for the implementation of such a guarantee by the police.

As the law defining the legal framework for the functioning of the police imposes a number of tasks on them. It is proved that the main task of the police is to organize the proper level of internal security of the state. The relevant legal framework should be aimed at defining a certain range of national security issues that require resolution by the police, differentiating the competences (duties and rights) of law enforcement agencies with regard to the tasks of internal security of the state, society and citizen.

Conclusion and outcomes. It is established that the legislative framework has an important place in the system of legislative acts that form the activities of law enforcement bodies (including the police) in the field of guaranteeing the country's internal security. Unfortunately, the current state of the normative and legal activity of the police in relation to the realization of the tasks of the internal security of the state does not yet conform to the content of the current normative and legal relations in the field of public safety management of the country. In our opinion, the basis for the resolution of this issue should be a thorough classification of normative legal acts, which regulates the work of law enforcement agencies and the police as a whole in the field of ensuring the internal security of the state and society.